

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ-2025

УДК 378.091.12:005.336.5-057.875
ББК 74.489.4
А 43

Затверджено вченою радою гуманітарного факультету Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії від 29 січня 2025 року, протокол № 6.

Актуальні питання професійного становлення сучасної молоді :
збірник наукових праць студентів / упорядники Л. Циганюк, Л. Качуринець.
Хмельницький : ХГПА, 2025. Вип. IV. 498 с.

Рецензенти:

Бучківська Г. В. – доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч мистецтв України, декан гуманітарного факультету Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, професор кафедри образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва та технологій, член Національної спілки майстрів народного мистецтва України, Спілки дизайнерів, Всеукраїнської спілки автентики;

Онищук М. І. – директор Хмельницького обласного науково-методичного центру культури і мистецтва, заслужена артистка України, член Всеукраїнської музичної спілки.

©Циганюк Л.І., 2025
©Качуринець Л.В., 2025

Зозуляк Олена. Народно-пісенна обрядовість у контексті життєвого циклу людини.....	83
Каленик Марія. Передумови зародження сюрреалізму та його вплив на мистецтво.....	91
Каленська Марія, Качуринець Сергій. Історико-географічний аналіз формування танцювальних традицій Центральної України.....	94
Клімкіна Марія, Циганюк Люція. Поетика маленького старовинного вальсу (orientale) М. Ластовецького.....	105
Корчинська Віталіна, Качуринець Сергій. Роль української народної хореографії у культурному середовищі.....	112
Крижанівський Олександр, Качуринець Лілія. Історичні аспекти появи електрогітари як інструмента сучасної музичної культури.....	120
Кубишкіна Влада. Творчі завдання як засіб розвитку предметної мистецької компетентності.....	130
Кучер Марія, Качуринець Сергій. Соціокультурні особливості традиційної хореографії гуцулів.....	140
Літвінчук Анастасія, Качуринець Сергій. Поняття національного характеру в культурологічних та хореографічних дослідженнях.....	148
Мунтян Людмила Контрасти епох. Європейська фортепіанна творчість.....	154
Окрутний Роман. Інтертекстуальність візуальних та аудіальних образів на прикладі фортепіанного циклу «Замки Лаури» Лесі Дичко.....	161
Омельченко Христина. Українське хореографічне мистецтво в європейському просторі.....	165
Селезньова Карина, Качуринець Лілія. Історичні витoki джазового вокалу як протестного мистецтва.....	175
Січкарь Іванна, Качуринець Лілія. Ретроспективний аналіз італійської естрадної пісні на «Євробаченні».....	187
Стоколоса Олена, Лупак Наталія, Солонинка Тетяна. Роль імпровізації в розвитку сучасного танцю.....	199

КОНТРАСТИ ЕПОХ. ЄВРОПЕЙСЬКА ФОРТЕПІАННА ТВОРЧІСТЬ

Людмила Мунтян,

студентка I курсу магістратури

спеціальності 025 Музичне мистецтво

Тернопільського національного педагогічного університету

імені Володимира Гнатюка

науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музикознавства та

методики музичного мистецтва

Тернопільського національного педагогічного університету

імені Володимира Гнатюка

Лілія Бобик (Проців)

У статті розглянуто розвиток європейської фортепіанної музики від епохи бароко до романтизму. Проаналізовано стилістичні, технічні та художні особливості кожного періоду. Визначено вплив національних традицій на формування музичної культури, зокрема української фортепіанної творчості.

Ключові слова: *бароко, класицизм, романтизм, українська фортепіанна музика, фортепіанна творчість.*

Дослідження теми «Контрасти епох. Європейська фортепіанна творчість» є надзвичайно актуальним через низку причин. Музичне мистецтво цих епох демонструє різноманітність естетичних і художніх підходів, які мали глибокий вплив на формування фортепіанного репертуару, техніки виконання та музичного мислення. Фортепіано, яке стало провідним інструментом для вираження стилістичних пошуків і ідей, відобразило як універсальні тенденції, так і унікальні особливості кожного історичного періоду.

По-перше, бароко, класицизм і романтизм, як ключові етапи в історії музики, представляють значний інтерес для розуміння еволюції музичного

мислення. У період бароко (XVII–XVIII ст.) фортепіано ще не набуло сучасного вигляду, проте клавесин і клавикорд, як його попередники, дали основу для розвитку фортепіанної техніки. Барокова музика, з її поліфонічною складністю, орнаментальністю та виразністю, заклала фундамент для пізніших стилів. Твори Йоганна Себастьяна Баха, зокрема «Добре темперований клавір», демонструють величезну художню цінність і залишаються ключовими у репертуарі піаністів.

По-друге, класицизм (XVIII ст.) приніс зміни, пов'язані з розвитком фортепіано як інструмента, здатного передавати динамічні й темброві нюанси. Творчість Йозефа Гайдна, Вольфганга Амадея Моцарта і Людвіга ван Бетховена стала еталоном у розвитку форми, гармонії та емоційної ясності. Власне в цей період фортепіано стало головним інструментом для сольної музики, що значно підвищило його роль у концертній практиці. Класицизм утвердив принципи чіткої структури, логічності та балансу, які вплинули на всі наступні музичні епохи.

По-третє, романтизм (XIX ст.) став періодом найвищого розквіту фортепіанної музики, перетворивши цей інструмент на засіб індивідуального самовираження. Композитори, такі як Фридерик Шопен, Ференц Ліст, Роберт Шуман і Йоганнес Брамс, використовували багаті можливості фортепіано для передачі найтонших відтінків людських почуттів. У романтичній музиці відчувається значний вплив народних мелодій, поетичних образів і філософських ідей, що розширило стильові межі фортепіанного мистецтва. Розвиток віртуозної техніки, появу нових жанрів, таких як етюд, балада чи фантазія, слід розглядати як унікальне явище цього періоду.

Актуальність дослідження контрастів між цими епохами у фортепіанній музиці полягає у можливості простежити трансформацію стилю, техніки та естетики, які впливали на європейську музичну культуру загалом. (Степанова, 2020).

Метою мого дослідження є підвищення виконавської культури, розширення уявлення про стилістичну автентичність виконання та збагачення фортепіанного репертуару. Розгляд епохових контрастів допомагає зрозуміти, як

композитори різних періодів використовували фортепіано для передачі своїх художніх задумів, та виявити зв'язки між естетикою минулого і сучасними тенденціями музичного мистецтва.

Темою «Контрасти епох. Європейська фортепіанна творчість» цікавились різні науковці. Це Конрад Вольф – німецький музикознавець, який глибоко досліджував творчість Йоганна Себастьяна Баха, Людвіга ван Бетховена і Роберта Шумана, зосереджуючи увагу на еволюції стилю та естетики в європейській фортепіанній музиці. Гарольд Шонберг – американський критик і музикознавець, який простежив розвиток фортепіанного виконавства й репертуару від епохи бароко до романтизму. Карл Дальгауз – німецький музиколог, який досліджував загальні стилістичні контрасти між епохами бароко, класицизму та романтизму, зокрема в контексті фортепіанної музики.

Із сучасних українських науковців варто відзначити Ольгу Лігус, Олесю Степанову, Діану Гульцову, Анатолія Іваницького, Олену Бондаренко, Роксолян Мисько-Пасічник. Ці науковці упорядковували репертуар, зробили значний внесок у розвиток української фортепіанної музики, аналізуючи вплив бароко, класицизму і романтизму, вивчали їхні стильові контрасти та зв'язок із культурним і технічним розвитком музики.

Епоха бароко (1600–1750 рр.) стала основою для формування європейської музичної традиції. У цей період виникли чіткі принципи організації музичного матеріалу, зокрема поліфонія та гармонічна функціональність. Особливості барокової музики базуються на багатоголоссі, експресивності та архітектонічності форми. Клавішні інструменти, як-от клавесин, орган і клавикорд, стали невід'ємною частиною музичного мистецтва, а розвиток рівномірно-темперованого строю відкрив нові горизонти для експериментів із гармонією.

Прикладом цієї епохи є «Добре темперований клавір II, Прелюдія і фуга до мінор» Й. С. Баха (Адлуцький, 2021). Йоганн Себастьян Бах (1685–1750) став символом барокової епохи. Його цикл «Добре темперований клавір» (ДТК) є

прикладом геніального поєднання поліфонічної майстерності та гармонійної експресії.

Прелюдія – це вступна частина циклу, побудована на послідовному розвитку арпеджіо. Її структура здається простою, але водночас сповнена глибокого емоційного змісту. Основний ритмічний малюнок створює ефект хвиль, які рухаються в єдиному напрямі, посилюючи внутрішню динаміку. Прелюдія виконує роль підготовки слухача до складної поліфонічної тканини фуги. Фуга побудована на поліфонічному розвитку однієї теми, яка проходить через усі голоси (сопрано, альт, тенор, бас). Цей принцип називається імітацією. Тема фуги в до мінорі – сувора, енергійна та рішуча, вона уособлює драматизм і напруженість. Контрапункт забезпечує складну гармонійну структуру, що робить твір витвором музичної архітектури.

Бароко, зокрема творчість Баха, стало основою для подальшого розвитку клавійної музики. Технічна досконалість, емоційна глибина та поліфонічна структура, які характерні для музики цього періоду, вплинули на всі наступні епохи. "Добре темперований клавір" Баха залишається вершиною музичного мистецтва і надихає музикантів і слухачів до сьогодні.

Епоха класицизму (XVIII століття) ознаменувала перехід від складної багатоголосної текстури бароко до яснішої, гармонійно врівноваженої музичної мови. У цей час музика орієнтувалася на простоту, логічність і симетрію форм. Важливу роль почали відігравати клавійні інструменти, особливо фортепіано, яке поступово витіснило клавесин завдяки своїм виразним можливостям. Прикладом цієї епохи є «Соната до мінор, К. 457, I частина» В. А. Моцарта.

Вольфганг Амадей Моцарт (1756–1791) – один із найяскравіших представників класицизму. Його «Соната до мінор, К. 457» є прикладом зрілого стилю композитора, що поєднує класицистичну гармонійність із емоційною виразністю, характерною для пізнього Моцарта (Кантарович, 2008).

Перша частина сонати написана у формі сонатного алегро, що складається з експозиції (представлення головної та побічної тем), розробки (гармонічна та тематична обробка матеріалу) і репризи (повернення головних тем із

завершенням у тоніки). Ця форма стала символом структури класицизму, що забезпечує чіткість і логіку композиції. Мінорна тональність (до мінор) підкреслює драматизм і емоційність твору. Використання модуляцій додає напруги й розвитку, що створює відчуття драматичного сюжету.

Головна тема – енергійна й напружена, побудована на коротких ритмічних фразах. Побічна тема – ніжна й мелодійна, контрастує із драматичною головною темою, що створює емоційну напруженість. Соната потребує чіткої артикуляції, глибокого розуміння драматичних контрастів і технічної майстерності для передачі нюансів динаміки.

Класицизм як епоха приніс фортепіанній музиці гармонійну ясність, формальну досконалість і стриману емоційність. Творчість Моцарта, зокрема «Соната до мінор, К. 457», ілюструє ці ідеали, водночас готуючи ґрунт для подальшого розвитку музики в романтизмі.

Епоха романтизму (XIX століття) стала часом індивідуалізму та емоційної експресії в музичному мистецтві. Романтики прагнули через музику передати найглибші людські почуття, інтимні переживання та драматичні контрасти. Фортепіано в цей період перетворилося на головний інструмент для вираження цих ідей завдяки своїм технічним і динамічним можливостям.

Прикладом цієї епохи є «Етюд №14, ор. 25» Ф. Шопена (Волик, 2021). Фридерик Шопен (1810–1849) – один із найвизначніших представників романтизму. Його етюди – це не лише навчальні твори для піаністів, але й справжні художні шедеври. Етюд №14 має яскраво виражену форму, де технічні завдання переплітаються з глибоким емоційним змістом. Основна мелодія розвивається на тлі швидких арпеджіо, створюючи враження потоку, що безперервно рухається. Твір передає водночас ніжність і силу. Мелодія виражає інтимні почуття, тоді як арпеджіо додають руху й динаміки. Шопен використовує гармонійні модуляції для підсилення драматичного ефекту. Постійний рух правої руки вимагає від піаніста високої технічної майстерності та контролю над динамікою. Педаль використовується для створення злитого звучання, що є характерним для шопенівського стилю.

Романтизм став епохою, коли музика відкрила нові горизонти для вираження емоцій. «Етюд №14, оп. 25» Ф. Шопена є чудовим прикладом цього підходу: технічна майстерність поєднується з глибоким художнім змістом, що робить його символом романтичної фортепіанної традиції. Шопен залишається натхненням для багатьох поколінь музикантів і слухачів, демонструючи силу індивідуального самовираження.

У своєму дослідженні хочу приділити увагу **українській фортепіанній музиці кінця XIX – початку XX століття**, яка відзначалася унікальним поєднанням європейських традицій із національним колоритом. У цей період композитори активно зверталися до народних мотивів і гармоній, створюючи твори, що вирізнялися особливим характером і глибиною.

Прикладом цієї епохи є «Прелюдія» Василя Барвінського (Мисько-Пасічник, 2009). Прелюдія має вільну форму, характерну для романтичної музики, що дозволяє композитору гнучко розвивати музичну ідею. Вона є інструментальною мініатюрою, яка передає настрій або образ. Основна мелодія сповнена теплоти та лірики, що перегукується з народними піснями. Вона вирізняється плавністю й інтонаційною гнучкістю, характерною для українського фольклору. Барвінський використовує гармонічні звороти, характерні для романтизму, але додає фольклорні елементи, зокрема ладові особливості українських народних пісень. Гармонія підкреслює глибокий емоційний зміст твору, створюючи відчуття затишку й меланхолії. Прелюдія викликає асоціації з українським степом, народними переказами або роздумами про минуле. Це музика, яка спонукає слухача до внутрішніх роздумів, створюючи відчуття гармонії з природою. Прелюдія Барвінського – це музичний символ гармонії, лірики та зв'язку із культурними традиціями.

Отже, дослідження теми «Контрасти епох. Європейська фортепіанна творчість» дозволяє виявити важливі аспекти історичного та культурного розвитку фортепіанного мистецтва. Аналіз епох бароко, класицизму та романтизму дає змогу простежити трансформацію художніх стилів, естетичних і технічних підходів, які визначили еволюцію європейської музики. У бароко з

його поліфонічною складністю, класицизмі з чіткістю форми та гармонійною рівновагою, а також у романтизмі, що відзначався емоційною виразністю та індивідуалізмом, закладено основи сучасного розуміння фортепіанної творчості.

Особливо важливим є вплив цих стилів на українську фортепіанну музику, яка синтезувала європейські тенденції з національними традиціями. Творчість Василя Барвінського є прикладом унікального поєднання романтичної глибини з народним мелосом, що сприяло формуванню національної музичної школи.

Результати дослідження також актуальні для виконавської практики, збагачуючи розуміння стилістичної автентичності виконання та сприяючи підвищенню виконавської культури. Розгляд історичних контрастів між епохами допомагає піаністам і слухачам краще усвідомити культурне значення фортепіанної музики як важливого компоненту європейської музичної спадщини. Вивчення контрастів епох у фортепіанній творчості не лише збагачує наукові знання, а й відкриває нові перспективи для розвитку музичного мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адлуцький, Г.В.(2021). Семантичний простір Добре темперованого клавiру Й. С. Баха як основа виконавської концепції. *Культура України : зб. наук. пр. Вип. 74*. Харків. 35–40.

2. Волик, О.О. (2021). *Поетика етюдів Фридерика Шопена: музикознавча та виконавська інтерпретації* : дисер. ... доктор філософії: Київ, Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського. 228 с.

3. Кантарович, Ю. Л. (2008). *Символіка клавiрного тексту В.Моцарта* : дисер. ...кандидат наук: Одеса, Національна музична академія України ім. А. В. Нежданової. 213 с.

4. Мисько-Пасічник, Р. Е. (2009). Жанрові пріорітети музичної публіцистики Василя Барвінського. *Студії мистецтвознавчі*. 22-25

5. Степанова, О. Ю. (2020). Фортепіанна культура: досвід концептуалізації. *Культура України : Випуск 68*. Харків. 226-236